

هویت و سیاست هسته‌ای در جمهوری اسلامی ایران

دکتر الهام رسولی ثانی آبادی

مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات
بین‌المللی ابرار معاصر تهران

۱۳۹۰

سرشناسه	رسول ثانی آبادی، الهام
عنوان و نام پدیدآور	هویت و سیاست هسته‌ای در جمهوری اسلامی ایران / الهام رسولی ثانی آبادی؛ نظارت و اجرا: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران - معاونت پژوهشی
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	۲۸۵ ص: مصور، نمودار
فروست	مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران؛ ۳۴۵
شابک	۷۲۰۰۰ ریال: ۶-۱۶۵-۵۲۶-۹۶۴-۹۷۸
موضوع	انرژی اتمی - ایران - سیاست دولت
موضوع	منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای - ایران
موضوع	ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۸۲
شناسه افزوده	مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران. معاونت پژوهشی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ هـ ۱۵ الف / HD۹۶۹۸
رده‌بندی دیویی	۳۳۳/۷۹۲۴۰۹۵۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	۲۵۹۵۳۷۲

انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

تهران: صندوق پستی ۳۸۴۹ - ۱۵۸۷۵، تلفن: ۷ - ۸۸۵۰۳۲۶۶، شماره: ۸۸۵۰۳۲۶۶

نشانی اینترنت: www.tisri.org پست الکترونیک: info@tisri.org

هویت و سیاست هسته‌ای در جمهوری اسلامی ایران
نظارت و اجرا: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران - معاونت پژوهشی

مؤلف: دکتر الهام رسولی ثانی آبادی

صفحه‌آرا: منصوره سعادت

نمونه‌خوان: ساقی پناهی‌نژاد

چاپ نخست: دی ماه ۱۳۹۰

چاپ و صحافی: باقری

شابک: ۶-۱۶۵-۵۲۶-۹۶۴-۹۷۸

کد بازیابی در کتابخانه دیجیتال: DB50E87

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۷۲۰۰ تومان

همه حقوق محفوظ است

پیشگفتار

یکی از مهم‌ترین بخش‌های سیاست خارجی دولت جمهوری اسلامی ایران، سیاست هسته‌ای کشور است که در واقع نوع این سیاست را کنشی معین می‌کند که دولت جمهوری اسلامی ایران از خود به عنوان برون‌داد در قبال درون‌دادها و تقاضای محیطی جامعه بین‌الملل بروز می‌دهد. بنابراین، شناخت این سیاست و عوامل تکوینی و علی به وجودآورنده آن یکی از مهم‌ترین مسائلی است که هر تجزیه و تحلیلگر سیاست خارجی و نظریه پرداز روابط بین‌الملل و علوم سیاسی بایستی به آن بپردازد.

از سوی دیگر، با مروری بر ادبیات و آثار موجود درباره برنامه هسته‌ای دولت جمهوری اسلامی ایران، چه آثار منتشرشده در سطح داخل و چه آثار انتشاریافته توسط تحلیلگران خارجی و عمدتاً غربی، می‌توان اینگونه بیان کرد که در کنار آثار تاریخ‌محور، پیامدمحور، حقوق‌محور و راه‌حل‌محور فقط بخشی از این آثار مبنای تحلیل خود را بر روی خاستگاه و یا انگیزه دولت جمهوری اسلامی ایران از فعالیت‌های هسته‌ای قرار داده‌اند. خود این آثار نیز عمدتاً به دو بخش مهم تحلیل‌های اقتصادمحور ملهم از نظریات لیبرالیستی و تحلیل‌های امنیت‌محور ملهم از نظریات واقع‌گرایانه و نواقع‌گرایانه روابط بین‌الملل تقسیم می‌شوند و عمدتاً بدون توجه به ساختارهای معنایی و الگوهای و با در نظر گرفتن دولت جمهوری اسلامی ایران به عنوان کنشگر عقلانی صرف، برای این دولت منافع مادی از پیش تعیین‌شده‌ای را تعریف کرده و سیاست هسته‌ای کشور را نیز در همین راستا تبیین می‌نمایند. این در حالی است که به نظر می‌رسد در تبیین سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در قبال جامعه بین‌الملل بایستی در کنار این دو رویکرد به رویکرد سومی هم توجه کرد؛ رویکردی که برخلاف دو رویکرد اول در شکل‌دهی به سیاست هسته‌ای دولت ایران جنبه علی نداشته و کاملاً تکوینی و قوام‌دهنده به این سیاست است. بنابراین، هدف اصلی این پژوهش آن است که با اتخاذ دیدگاهی

معناگرا و متمرکز بر هویتی که این کشور برای خود تعریف کرده است، به بحث در مورد اصلی‌ترین دلیل سیاست مقاومت‌جویانه و سازش‌ناپذیر جمهوری اسلامی ایران در زمینه هسته‌ای علی‌رغم وجود فشارهای بین‌المللی بپردازد.

به لحاظ سازماندهی این کتاب شامل پنج فصل است که فصل اول به بررسی سیاست جمهوری اسلامی ایران در حوزه هسته‌ای اختصاص دارد، فصل دوم به بررسی فرضیه رقیب این پژوهش یعنی «ایجاد بازدارندگی منطقه‌ای و سازش‌ناپذیری در سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران» می‌پردازد. فصل سوم شامل چهارچوب نظری فرضیه اصلی یعنی «هویت نظام جمهوری اسلامی ایران و سازش‌ناپذیری در سیاست هسته‌ای» است و دیدگاه نظریه‌سازانگاران روابط بین‌الملل را به تجزیه و تحلیل سیاست خارجی دولت‌ها در نظام بین‌الملل مورد واکاوی قرار می‌دهد. فصل چهارم شامل بررسی مبانی هویتی نظام جمهوری اسلامی ایران در سطح داخلی است و فصل پنجم نیز که فصل پایانی کتاب را به خود اختصاص می‌دهد، به‌طور خاص به چگونگی شکل‌گیری سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران از منظر هویت این نظام و مبانی معنایی قوام‌دهنده به آن می‌پردازد.

امیدوارم که انتشار این اثر بتواند بخشی از خلأ ادبیات موجود در باب سیاست هسته‌ای دولت جمهوری اسلامی ایران را برطرف نموده، به غنای این ادبیات بیش از پیش کمک کرده و همچنین بتواند درک سیاست‌گذاران و تجزیه و تحلیل‌گران سیاست خارجی چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی را از چرایی و چگونگی این سیاست بیش از پیش افزایش دهد.

در پایان لازم می‌دانم از مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، به‌خصوص جناب آقای دکتر محمودرضا گلشن‌پژوه، معاونت محترم پژوهشی این مؤسسه که مجدانه و صمیمانه مرا در انتشار این اثر یاری دادند، تشکر کرده و مراتب سپاس و قدردانی خود را از ایشان اعلام نمایم.

الهام رسولی ثانی‌آبادی

زمستان ۱۳۹۰

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۲۵	 فصل اول: بررسی سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران
۴۵	 مقدمه
۴۶	 بررسی سیاست جمهوری اسلامی ایران در موضوع هسته‌ای
۵۱	 بررسی شاخص‌های سیاست سازش‌ناپذیر جمهوری اسلامی ایران در موضوع هسته‌ای ..
۵۲	 ایران و درخواست‌های بین‌المللی
۷۰	 قوانین داخلی و سیاست هسته‌ای
۷۲	 ایران و پیشنهادات هسته‌ای
۸۰	 نتیجه‌گیری
۸۳	 فصل دوم: سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران و بازدارندگی منطقه‌ای
۸۳	 مقدمه
۸۴	 ارائه چهارچوب نظری: بررسی نظریه بازدارندگی هسته‌ای کنت والتز
۹۶	 بررسی محیط امنیتی دولت جمهوری اسلامی ایران
۱۰۸	 جمهوری اسلامی ایران و بازدارندگی منطقه‌ای
۱۲۰	 نتیجه‌گیری

فصل سوم: سازه‌انگاری، هویت و سیاست خارجی ۱۲۳

مقدمه ۱۲۳

سازه‌انگاری و روابط بین‌الملل ۱۲۴

سازه‌انگاری و هویت ۱۳۴

سازه‌انگاری، هویت و تجزیه و تحلیل سیاست خارجی ۱۴۰

نتیجه‌گیری ۱۵۴

فصل چهارم: بررسی مبانی بینادهنی هویت نظام جمهوری اسلامی ایران ۱۵۹

مقدمه ۱۵۹

بررسی هنجارهای نشئت‌گرفته از فرهنگ اسلامی مبتنی بر آموزه‌های مکتب شیعه ۱۶۱

بررسی شاخص‌ها و ایستارهای موجود در فرهنگ سیاسی ۱۸۵

نتیجه‌گیری ۲۰۲

فصل پنجم: هویت جمهوری اسلامی ایران و سازش‌ناپذیری در سیاست هسته‌ای ۲۰۷

مقدمه ۲۰۷

هویت انقلابی - اسلامی نظام جمهوری اسلامی ایران در گفتارهای

مختلف سیاست خارجی ۲۱۰

هویت انقلابی - اسلامی نظام جمهوری اسلامی ایران و سازش‌ناپذیری

در سیاست هسته‌ای ۲۲۶

نتیجه‌گیری ۲۴۴

نتیجه‌گیری نهایی ۲۴۷

منابع و مآخذ ۲۶۱